

Ert diarienummer: **S2024/01708**

Regeringskansliet

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

s.remissvar@regeringskansliet.se

Kopia till:

s.sof@regeringskansliet.se

Spes – Riksförbundet för Suicidprevention och Efterlevandestöd lämnar här sitt yttrande över betänkandet Livsviktigt lärande - fler vägar till kunskap för att förebygga suicid (SOU 2024:66)

Spes finns sedan starten 1987 för alla som mist någon i suicid. Vi erbjuder egenerfaret medmänskligt stöd och förebygger att fler drabbas. Spes är en rikstäckande ideell organisation med två verksamhetsdelar – dels stödverksamhet, dels intressepolitiskt arbete. Vi vill öka kunskapen om suicid som ett samhälls- och folkhälsoproblem samt motverka fördomar och tabu kring suicid. Vi arbetar på ett lokalt, regionalt, nationellt och internationellt plan med stöd, information och för attitydförändringar. Vi vill påverka och samverka med kommuner och regioner genom vårt regionala arbete med lokal stödverksamhet och påverkansarbete kring suicidprevention.

Spes är medlemsorganisation i NSPH, Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa.

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7

Suicidanalysutredningens huvudsakliga förslag

Utredningen konstaterar att det idag är ovanligt att det görs utredningar efter suicid i samhället generellt. Ungefär 10 procent av genomförda suicid blir utredda, vilket sker inom hälso- och sjukvården, i synnerhet inom den psykiatriska verksamheter, utifrån den så kallade lex Maria-lagstiftningen. Dessa utredningar genomförs sällan i samverkan mellan flera verksamheter eller samhällsaktörer och eventuella lärdomar som kan dras av en utredning har ofta svårt att nå ut utanför den berörda verksamheten. Utredningens övergripande bedömningen är därför att det finns behov av ett bredare lärande efter suicid där fler samhällsaktörer bidrar till att öka förståelsen för vad som kan göras för att förebygga och förhindra suicid.

För att utveckla det suicidpreventiva lärandet i samhället lämnar utredningen tre övergripande förslag.

- En nationell utredningsfunktion som ska bidra till samhällets lärande om suicid inrättas vid Folkhälsomyndigheten.
- Bättre förutsättningar för lex Maria- och lex Sarah-utredningar skapas genom större möjligheter att utbyta information samt kunskapshöjande uppdrag till Socialstyrelsen och Inspektionen för vård och omsorg (IVO). För att bidra till förhöjt lärande efter suicid och suicidförsök får IVO i uppdrag att genomföra en särskild tillsynsinsats.
- En statlig satsning genomförs för att stimulera arbetet med suicidpreventiva analyser i lokal samverkan.

Utredningen har också haft i uppdrag att kartlägga och analysera stödet till de som blir efterlevande vid suicid, men har inte haft i uppdrag att lämna förslag gällande efterlevandestödet.

Sammanfattande remissvar:

Spes ser i huvudsak positivt på de förslag som lämnas av utredningen. Att skapa bättre förutsättningar för ett strukturerat lärande genom suicidutredningar menar vi kommer leda till att minska antalet suicid, ett förbättrat suicidpreventivt arbete.

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7

I följande utvecklar Spes synpunkter gällande förslagen som presenteras i betänkandet. Vi fokuserar främst på efterlevandestödet.

8.1.1 Ett nationellt ansvar för breda utredningar efter suicid till och med 8.1.13 Utredningsfunktionen bör utvärderas samt 8.2.1 Kunskapshöjande insatser från Socialstyrelsen

Spes:

Vi bedömer att utredarnas resonemang, rekommendationer och avgränsningar är goda när det gäller utredning av suicidärenden.

Vi tillstyrker utredningens bedömning att ett urval behöver göras av vilka inträffade suicid som ska analyseras. Merparten av samhällets samlade kunskap kring suicid idag bygger på kvantitativa studier och registerdata. Inte minst vad gäller risk- och skyddsfaktorer. Utredning av enskilda suicid ser vi kommer kunna komplettera denna förståelse med fler kvalitativa perspektiv och också möjliggöra lärande kring specifika kontexter, grupper, system och situationer. Detta förutsätter dock att varje ärende djupanalyseras. Vi anser därför att det arbetssätt med tematiska urval som utredningen föreslår är lämpligt.

Vi tillstyrker att den föreslagna utredningsfunktionen ska kunna kontakta anhöriga och närstående. Det är Spes tydliga uppfattning att efterlevande i regel vill bli kontaktade och vill att deras förlust ska utredas brett. Det är också ofta bland de som var närmast den avlidne som viktiga uppgifter finns att hämta kring personens mående och förändringar i detta kopplat till specifika skeenden.

Vi tillstyrker också betänkandets förslag att suicid bland minderårig alltid ska utredas. Dels för att varje suicid bland barn och unga är en tragedi och ett stort samhällsmisslyckande. Men också för att suicid bland unga är en sällanhändelse där vi aldrig kommer nå tillräcklig förståelse med enbart kvantitativa data.

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7

Vi tillstyrker betänkandets förslag att denna utredningsfunktion återkommande ska rapportera till regeringen på det sätt som föreslås och att en del i uppdraget bör vara att sprida den kunskap som produceras till relevanta parter.

Spes anser att suicid är ett folkhälsoproblem och därför tillstyrker vi betänkandets förslag om att Folkhälsomyndigheten är ett bra val för placering av utredningsenheten.

10.1.1 Olika typer av efterlevnadsstöd

Utredningen:

Socialstyrelsen och Folkhälsomyndigheten tog 2023 fram ett kunskapsstöd om efterlevandestöd vid suicid. Stödet riktar sig främst till beslutsfattare, verksamhetsutvecklare, strateger och praktiker med samordnande uppgifter inom området psykisk hälsa och suicidprevention. Socialstyrelsen och Folkhälsomyndighetens kunskapsstöd delar in efterlevandestödet i fyra olika nivåer.

Spes: Det är av största vikt att organiseringen av både de grundläggande informativa delarna vid suicid blir reella och ett systematiskt uppsökande efterlevandestöd som också finns ihållande över en längre tid än ett år.

Spes delar bilden att information är ett grundläggande och uttalat behov hos efterlevande. Inte minst i direkt anslutning till förlusten när de efterlevande ofta kämpar med att förstå vad som inträffat och att börja orientera sig i den nya verkligheten. Dessa behov gäller både vad som hänt och kommer att ske framöver i det specifika ärendet, men man behöver också ges möjlighet att förstå något om suicid i sig och vilka reaktioner som är vanliga i samband med dessa traumatiska förluster. Värdet av psykoedukativt stöd ska därför inte underskattas. Men hit hör också kontaktuppgifter för att själv kunna söka stöd. All information som kan anses generell kan med fördel förmedlas via trycksaker i kontakter med anhöriga.

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7

Trycksaker har även andra fördelar. Det kan vara mycket svårt att ta till sig information när man befinner sig i kris och att förmedla denna vidare. Tryckt information kan läsas i den takt man själv mäktar med och kan delas med andra närstående.

Utredningen:

- Alla efterlevande bör få information om sorg, förlust, reaktioner och det stöd som finns att få. Information kan till exempel ges i form av broschyrer och faktablad. Alla barn behöver anpassad information utifrån ålder och mognad. I det akuta skedet behövs praktisk information om exempelvis myndighetskontakter och begravning. Ett exempel på samlad information som riktas till alla efterlevande, inte specifikt efterlevande efter suicid, är Efterlevandeguiden...

Spes: Efterlevande guiden är bra med samlad information med hänvisningar även till civilsamhället.

Spes har tillhandahållit medmänskligt och egnerfaret stöd efter suicid i nära fyrtio år och vi delar denna bild. Behovet att träffa någon som kan förstå och relatera kan vara enormt starkt hos efterlevande. Det finns också stark evidens för egnerfaret stöd och gruppbaseade interventioner efter suicid. Mötet med någon med likande svåra erfarenheter kan dels bryta upplevelsen av ensamhet och stigmatisering. Efterlevande blir rollmodeller för varandra, en bekräftelse på att det går att hitta fortsatta livsvägar. Att det går att införliva även en traumatisk sorg i ett fungerande liv. Stödgrupper tillhör också de tidigaste riktade stödsatser som finns dokumenterade och studerade efter suicid.

Vi anser också att det är värt att påpeka att en fördel med gruppbaseade interventioner är att de är ett arbetseffektivt sätt att tillhandahålla stöd till flera efterlevande.

Men även ett egnerfaret stöd behöver förmedlas med kvalité och grupper behöver ledas av personer som är trygga, återhämtade och lämpliga för uppgiften.

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7

Utredningen:

- Många efterlevande behöver medmänskligt stöd vilket, utöver stöd från familjen och den närmaste kretsen, även erbjuds av trossamfund och civilsamhällets organisationer. Det upplevs ofta som extra värdefullt att få ta del av andras erfarenheter och prata med någon som varit i en liknande situation. Detta gäller även barns behov av stödgrupper. Forskning tyder också på att deltagande i stödgrupper (så kallade Peer Support-grupper) för efterlevande efter suicid, kan underlätta sorgeprocessen.

Spes: Vår samlade erfarenhet av många 100-tusentals stödsamtal och möten med efterlevande genom åren bekräftar att behovet är starkt av den medmänskliga speglingen. Vi har hört många efterlevande uttrycka att det är som en livlina att få kontakt med någon annan med liknande förlusterfarenhet. Att få möta andra efterlevande är en bekräftelse på att det går att överleva och leva vidare efter att någon närstående tagit sitt liv.

Flera av Spes medlemmar som erbjuder stöd i olika former har uttryckt det som att de vill ge något tillbaka till andra drabbade. Egnerfarna stödpersoner har förståelse för behoven av att bryta ensamhet och utsatthet. Igenkänningen av situationer och desperation efter förlusten är ofta hög. Flera av Spes stödpersoner uttrycker att de vill vända sin meningslösa förlust till att kunna bidra med något meningsfullt genom att erbjuda stöd till andra suicidefterlevande.

11.1.6 Ett stort ansvar för civilsamhället

Spes: Vi instämmer till viss del i det som sägs i detta kapitel.

Men framför allt att civilsamhället ska komplettera och inte kompensera för brister i samhällets stöd.

Efterlevandestöd är ett område som har initierats och burits främst av civilsamhället under många år och som karaktäriseras av att mycket av kompetensen och erfarenheten återfinns i just civilsamhället. Utifrån pyramidmodellen som omnämns i utredningen (figur 10.1) kan man också konstatera att civilsamhället tillhandahåller just de typer av stöd som de flesta efterfrågar. Genom att engagera personer med egen erfarenhet av

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7

förluster i suicid säkerställs en kompetens som ingen akademisk utbildning kan erbjuda. Civilsamhället har också andra förutsättningar och flexibilitet att anpassa och utforma stödet specifikt efter efterlevandes behov. När man fokuserar på en fråga har civilsamhällesorganisationer också möjlighet att bli lärande verksamheter utifrån den mängd ärenden som hanteras. Vi instämmer i att även egnerfaret stöd ska tillhandahållas av personer som är lämpade för uppgiften och att fått relevant utbildning.

Däremot anser vi att det måste vara samhällets ansvar att tillhandahålla ett initialt erbjudande om krisstöd och att detta ska tillhandahållas av profession.

Det är dock viktigt att förstå att professionsbaserat stöd inte garanterar ett kompetent eller adekvat stöd. De flesta inom profession är generalister och arbetar med stödjande/behandlande insatser i ett väldigt brett område av psykisk hälsa. Mycket få har specialistkunskap eller gedigen erfarenhet kring kris/trauma och förluster.

Flera av Spes stödsökande vittnar om mindre lyckade erfarenheter av stöd från profession. Ofta för att det saknats erfarenhet av suicid eller traumatiska dödsfall hos professions personen man mött och att personen inte upplevs trygg i samtalet med den efterlevande. En utmaning professionen har är just att bygga lärande verksamhet då ärenden sprids på många medarbetare. Suicid är sällanhändelser för många professioner, men helt förödande för de individer/familjer som drabbas och detta anser vi ska ta med vid utformning av stöd.

Därför kan det finnas behov av kartläggning och bedömning av behov och risker hos en individ eller familj. Vilka resurser har individen/familjen, finns det en akut förhöjd suicidrisk hos efterlevande? Behoven kan också i det tidiga skedet handla mycket om praktisk hjälp med att få ihop en fungerande vardag, och detta är inget som civilsamhället kan bistå med utan måste snarare ses som en uppgift för samhället. Förmågan att själv söka stöd när man befinner sig i kris kan vara nedsatt. Egna suicidala reaktioner är vanliga.

Efterlevande kan undvika att söka stöd på grund av oro för vilka konsekvenser detta kan få.

Postadress:

Spes
Box 297
121 25 Stockholm

Telefon:

020-18 18 01

E-post:

info@spes.se

Organisationsnr:

802014-9483

Plusgiro:

90 07 66-7